

UTIKALAND ZORD IDŐBEN.

AGESEDI kaptató alján a kurátor megállította lovait és pillantást vetette a napra. — Ha jól szemlélem, négy óra lehet! — szólt hátra utasainak.

Etédy professzor a téli ruha rétegei alól elébányászta óráját.

— El is mult már húsz perccel! — mondotta. — A vasúti óra szerint.

A kurátor meghökkent.

— Akkor baj van, instálom! — mondotta. — Negyven perc alatt nem érünk be az újvári állomásra. Innét kezdve hágós az út, jobbrészt lépésben kell mennünk. A vonat pedig öt órakor tovább indul Ujvárról.

— Ejnye — nézett a professzor tanítványaira bosszús arccal. — Holnap reggel nyolckor órára kell mennünk, nincs más megoldás, mint-hogy a gyorsal utazzunk. Az pedig nagyon sokba fog kerülni! — bólogatott. — Rámegy a gyűjtésünk nagy része.

Öt theológus ült a szekéren s alkalmasint mind az ötnek eszébe jutott, hogy az utat olcsóbban is meg lehetne tenni. (Balogh úrnak, a konviktus pénztárnokának, bizonyosan eszébe jutott.) Ha tudniillik nem akarnának a reggeli órákra mindenáron hazaérkezni, hanem Ujváron megvárnák a hajnali személyvonatot. Azzal tíz órakor Kolozsvárt lennének.

De órákat potyázni? Ki merne Etédy professzor úrnak ilyesmit indítványozni? A könnyelmű, vakmerő ember örökre eljátszaná a professzor becsülését.

Hát csak pillogtak gondülte arccal és várták, hogy a professzor kimondja a döntő szót.

Ez a kurátorhoz fordult.

— Mégis, kurátor uram! Ha megbiztatná a lovait...

— Szívesen! — fogta meg a kurátor a korbács nyelét — de nem lesz foganatja. Ellenben volna egy mód, ha az urak mindenáron az ötóraival akarnak menni.

— Hát ki vele! Ne vesztegessük az időt.

A kurátor a hegy felé bökött ostorával.

— Tetszik látni az ösvényt, föl a hegyre? Azon gyalogszerrel negyven-ötven perc alatt könnyen elérhetnék a gegesdi megállót. Mi is azon az ösvényen szoktunk előzködni. De ha jobbnak látják, én tovább hajthatok...

— Egy lépést se, kurátor uram! Örömet átgyalogolunk a hegyen,

csak bizonyos legyen az utunk. Fiúk, leszállani! — döntött a professzor.

Leugráltak a szekérről. A kurátor megnyugtatta őket: készakarva sem lehet eltévedni az ösvényen egyenesen a megállóhoz fognak érkezni. Nekirugaszkodtak a hegynek.

— Várjon csak, Balogh úr! — szólt rá a professzor a konviktus sáfárára. — Nem ismeri a fiatal daru történetét? Sorakozzék csak utánam, én fogom a tempót megszabni!

A professzor élre állt és egyenletesen lépegetett fölfelé az ösvényen. Csakugyan nem lehetett eltévedni. De az idő veszedelmesen múlik! — nézte meg egyszer óráját. A falusiaknak más fogalmuk van az időről meg a gyaloglás tempójáról. Nagyokat lélezgett és morgolódva tekintett a tetőre, amelyen egy öreg vackorfa álldogált és a lemenő nap fényében jóakarátúan hunyorgatott az utasok felé: szorítsátok, szorítsátok, ha nem akartok elkésni!

Végre fölérkeztek és a professzor azt rendelte, hogy szusszanjanak keveset. A megállóhelyet látták már az aljban. Néhány kanyarodás az ösvényen és odalent lesznek.

Balogh úr csakhamar riadtan mutatott Ujvár felé.

— Amott látszik a füstje! Még elkésünk! . . .

Megindultak lefelé. De nagyon sikos volt az ösvény, hol ez, hol az vágta magát földhöz.

Már füttyült a vonat a megálló előtt.

Az utolsó másodpercekben mégis fölkapaszkodtak a vonatra. Harmadosztályon járnak a mostani apostolok; ott gyülekeztek össze a professzor körül. Köhögtek, fújtak, törülköztek és hangosan örvendeztek. Etédy professzor arról példálózott, hogy íme a hegyek is meghajolnak az emberi akarat előtt.

Az ajtóban megjelent a kalauz és beszólt a fülkébe. A professzor nem értette meg a vasutas szavait.

— Mit mond? — kérdezte a szembenülő diáktól.

— A jegyeket kéri!

— Mondja meg kérem, hogy a megállónál ültünk föl, nem tudunk jegyet váltani. Állítsa ki ő!

A diák tolmácsolta a professzor feleletét. A kalauz azonban gúnyosan mosolygott Etédyre, aztán mondott valamit. A diák elfehéredve tolmácsolta.

— Dupla díjat kell fizetnünk. Büntetésből, amiért jegy nélkül ültünk föl.

— Micsoda büntetés? — indult föl a professzor. — Ilyen kis megállóknál nem szoktak hosszabb útra jegyet adni. A kalauz szokta kiállítani . . .

A diák tolmácsolt.

— Azt mondja a kalauz, hogy most az ilyen megállóknál is adnak ki jegyet. Most más törvény van! . . . A büntetést meg kell fizetnünk!

A professzor elsápadt.

— Vagy úgy? Más törvény van! — Levette szemét a kalauzról s néhány másodpercig a sarokba nézett. — Hát állítsa ki úgy, ahogy a mai törvény előírja! — vetette oda hidegen.

A vasutas megszámlálta a fejeket és tovább ment a folyosón.

Nagy csendben, szomorúságban üldögéltek ott. Csak Etédy professzor fűjt, sóhajtott néha és Balogh úr számíttatott izgatott suttogással a noteszében.

— Mégis hiába jártunk! — szakadt ki belőle az elkeseredés. — Kiszámítottam, ha duplán fizetünk, alig marad valami a konviktus javára.

— Ne legyen kicsinyhitű, Balogh úr! — rosszalta tanítványa megjegyzését a professzor. — Hát az előadások, hát az igehirdetés? Lelket adtunk három elcsüggedt falunak és hiába jártunk? Nem szabad, kérem, különösen Isten leendő szolgálainak nem szabad, a pénz szemüvegén át ítélkezni a dolgokról.

Megint elnémultak. Aludni próbáltak, de inkább a rossz kedvüket akarták ilyenmódon elhallgattatni. Csak Balogh úr nyugtalankodott a ceruzájával.

Egy fiatal vasutas nyitott be a kupéba. Etédy professzor is, a tanítványok is fölriadtak a bódultságból. Bizonyosan a jegyeket hozza és a büntetést fogja behajtani. Balogh úr olyan pillantásokat vetett rája, mint a rab a poroszlóra.

De csalódtak, a vasutas nem hozott jegyeket és nem követelte a büntetéspénzt. Barátságos arccal ült le a pad végére, kis lámpáját maga mellé, a sarokba tette.

— Az urak magyarok? — kérdezte nyájasan.

— Magyarok vagyunk! — felelte kurtán a professzor.

Hallgattak. Nem jó idegen ebet simogatni, kivált a mai világban. Egyik-másik megint úgy tett, mintha az álom kerülgetné.

De a fiatalember nem nyugodott bele ebbe az elintézésbe.

— Én is magyar vagyok! — mondotta éles, számbavevést követelő hangon. — Kónyi Mihály a nevem.

— Magyar? — nézett rá merőn a professzor. — Ugy tudom, sok magyar ott hagyta a helyét a nagy változáskor.

Kónyi Mihály megérezte a megjegyzés fullánkját. Kipirult, majd elsápadt.

— Én is el akartam menni! — mondotta csöndesen. — A lemondásomat megírtam, most is itt van a zsebemben. De a főlebbvalóim — az újak — nem fogadták el. Mindenáron marasztottak. Mert, kérem, én tudom a nyelvet.

Szétnézett, hogy fölfogja a helybenhagyó pillantásokat. De látta, hogy a hangulat nem enyhült, sőt feszültebbé vált. Mit? Ezek a fiatal emberek kinézik maguk közül? Nem akarta hagyni magát! Mindjárt megváltozik a véleményük.

— Aztán kérem, azt is meggondoltam, hogy itt sokat használhatok a fajtámnak! — mondotta. — Segíthetek a magyarokon. Sokat tettem én már, kérem...

Egyszerre rája vidámodtak a szemek. A professzor is megsimogatta pillantásával.

— Az már szép dolog. Ha csakugyan segíteni akar a fajtáján...

— Bebizonyítom. Az urakon is segíteni akarok. Meggyőződhetnek. Hallottam, hogy bajban vannak, azért jöttem, hogy tanácsot adjak.

— Azt jónéven vesszük! — bólintott a professzor.

Mindnyájan megpendültek, Balogh úr kiváltképen. Az is szép dolog, hogy Kónyi Mihály segíteni akar a fajtáján, hiába, vér nem válik vízzé. De ha a konviktus érdekeit is megvédené a jó tanács!...

Kónyi Mihály pár pillanatig szótlánul élvezte a rokonérzést, amely feléje sugárzott. Aztán jelentőset vágott szemével.

— Ezt a jegydolgot, kérem, olcsóbban is el lehet igazítani.

— Hogyan? — csapott rája nézésével Balogh úr.

Kónyi Mihály megint hunyorított.

— A kalauz úrral lehet beszélni. A büntetés felében kiegyezünk vele. Én el tudom igazítani. Az urak hallgatni fognak a dologról, nem kérnek tőle elismervényt a fizetéséről... szépen elcsúszik a dolog. Mind a két fél jól jár...

A professzor harciasan emelte föl fejét.

— Ugy gondolja, hogy kijátsszuk a törvényt? — kérdezte.

— Biz olyanformán! — nevetett a vasutas. — Ugy-e, megcsináljuk?

— Nem, nem csináljuk meg! — rázta meg fejét Etédy professzor.

— Ne-em? — képpedt el Kónyi Mihály. — Ugyan kérem hát miért nem?

— Azért, mert nem becsület.

— De kérem, hiszen szokás! Tessék elhinni, mindennapos... — bátorkodott a vasutas.

— Mi nem szoktuk meg, hallja! Mi nem abban nőttünk fel. A mi dolgunkat szabály szerint... törvény szerint... a becsület követelményei szerint kell eligazítani, hallja!...

A diákok lesütötték szemüket. Kónyi Mihály kis lámpájára nézett. Mintha annak fáradt fénye sárgára festette volna arcát. Verejtekezett.

— Nekem, kérem, igazán mindegy! — feszengett a helyén. — Dehát a kalauz úr...

— Ugy? — csapott rája a professzor. — Azt akarja mondani, hogy nem a maga fejétől tette azt a szegyeteljes ajánlatot. Megbízták, mi? Küldötték...

— Küldöttek. Én most nem is vagyok szolgálatban, hazamegyek Gyéresre, a családomhoz. Kis boltja van ott a feleségemnek... A kalauz úr megfogott, hogy — azt mondja — itt lehetne valamit keresni. Ő küldött kérem, mit csináljak?...

— Menjen és mondja meg neki, hogy mi nem vagyunk kaphatók csalásra. Jegyet kérünk és írást a büntetésről, úgy, amint a törvény megszabja! — intett szigorúan a professzor.

A vasutas görnyedve állt föl.

— Én megmondom, kérem! — vette lámpáját és kitámolygott a fülkéből.

A diákok hallgattak. Balogh úr reményvesztetten dugta zsebre noteszét. Alázatos pillantásokat vetettek a professzorra, aki szilárdan, egyenes háttal ült helyén, mint az ércfal, amelyet sem a napnak heve, sem a viharnek ereje, sem kedvezés, sem gyűlölet nem tud alapjáról ledönteni.

Egyidő mulva mégis nyugtalankodni kezdett.

— Nézzenek utána, mi van a jegyekkel? — mondotta. — Essünk át rajta!

Balogh úr felugrott, őt égette legjobban a kérdés. Kilépett a folyosóra s előrement a Kónyi Mihály nyomán. Bizonyosan ott tárgyalnak valahol a kalauzzal.

De Balogh úr csakhamar visszatért. Titokzatos arccal intett kifelé.

— Az emberünk a vagon végében áll és kinéz az éjszakába. Megmegrázkódik, mintha zokogna...

Etédy professzor ünnepiesen bólogatott.

— Jól tette, hogy nem zavarta! — mondotta Balogh úrnak. — Ki tudja, milyen tusát kell megvívnia szegény fejének. Most olyan idöket élünk, olyan sorsra jutottunk, hogy mindenkinek meg kell harcolnia — önmagával! Ennek a fiatalembernek a számára — úgy látszik — most jött el az óra...

Gyéres felé közeledtek. Hát egyszer csak megint jön Kónyi Mihály és benyit a fülkébe.

Leült s mosolyogva nézett körül, mintha jóismerősök közé telepedett volna.

— Átadta az üzenetet? — kérdezte a professzor.

— Átadtam. Én megmondottam neki! — bólintott nyomatékkal.

— S a válasz? Mi van a jegyekkel?

— Azt már nem tudom. Nem a válasszal jöttem. Egyéb szavam volna...

— No, no, nehogy megint valami görbe tanács!...

— Nem, kérem, most nem küldöttek. Most a magam nevében mondanék egy szót.

— Nos? Mit akar mondani?

— Csak annyit, kérem, hogy a büntetést ne fizessék meg. Hamiság, kérem! Azon a megállóhelyen most sem adnak ki jegyet hosszabb útra. Persze az utasokat könnyen meg lehet téveszteni azzal, hogy megváltozott a szabályzat. A mostani világban hamar megijednek az emberek, igen hamar!... Álljanak csak sarkukra az urak, kérjenek

elismervényt a büntetésről. Meglátják, hogy befogja a pofáját. Mondják meg neki, hogy én világosítottam föl az urakat, akkor majd elkotródik! No, úgy-e, kérem! Mégis csak tudok használni az uraknak, hehehe!...

Fölállt és menni készült. De Etédy professzor rája szólt.

— Megálljon csak, jó ember, megálljon! Először fogadja köszönetünket a fölvilágosításért. Másodszor pedig feleljen, csakugyan elárulhatjuk, hogy maga világosított fel? Mit gondol? Nagy baja származnék belőle, bosszút állának magán...

— Rajtam, kérem, már nehezen fognak bosszút állani! — nevelt Kónyi Mihály. — Mert én kirántottam köpenyegemet a markukból. A mozgópostán beadtam a levelet az üzletvezetőséghez: lemondottam, kérem! Mert úgy-e, azt tetszett mondani, hogy a becsület. Rég pedzem én is ezt magamban, elég volt!... No, jó utazást kívánok.

Gyéresre érkeztek. A vasutas leszállt a vonatról. Ott álldogált a vonat indulásáig s sapkájával búcsút intett a diákoknak.

A diákok az ablaknál maradtak s kibámultak a téli éjtszakába. Egyszer csak valamelyikük énekelni kezdett. Előbb félénken, majd erőre kapva repdesett az ének: Erős várunk nekünk az Isten! Mind énekeltek, Etédy professzor is kilépett a folyosóra és belekapcsolódott a diákok énekébe.

A zsoldár túlzengte a vonat dübörgését.

Gyallay Domokos.

MINT JAIRUS HALOTTNAK HITT LEÁNYA...

(Földessy Gyulának.)

Mint Jairus halottnak hitt leánya:

mered bennem mozdulatlan a dal.

Maga a dal nem tudja és nem bánja.

*Fojtott a csend, száll kérdő sutlogás —
s lelkem körül csak lábujjhegyen lépnek...*

A Megváltó elindult ezalatt —

s a Megváltó csudát mutat a népnek...

Nagy Emma.

KATHARZIS.

*Nagy nyugtalanságom csapkodott, mint az ár,
mely kemény partot ér s visszavágódik;
kemény akaratom sziklagátja rengett,
törte hullámkörök feszes átlól.*

*Belső zúgásomtól nem értem a szót,
rezgő levegőmben nem látott szemem —
csak azt tudtam: minden halálos-hiába,
hogy vivom az eget s nem harcolsz velem!...*